

וועדות איכות סביבה

- הכשרות בטווח המייד
- מפגשים עם מנהלי המחוזות (הוועדות צריכות להציג 2-3 פרויקטים)
- איתור גוף מקצועי למערך הכשרות בטווח הארוך
- איתור גוף מקצועי לסיוע בכתיבת תוכניות סביבתיות איכותיות
- הרחבת נוהל העבודה של המשרד כולל עבודה מטה

צדק סביבתי

מקרי בוחן:

יצירת מרחב ציבורי נקי

פרויקט השפ"פים

שרון פלוטניצקי
מנהל אגף שלטון מקומי
המשרד להגנת הסביבה
sharonp@sviva.gov.il
050-6233131

מהו צדק סביבתי?



הגדרה – הפער ביכולת של אוכלוסיות שונות להתמודד עם השלכות של תופעות סביבתיות

פרופ' ארזה צ'רצ'מן - הפקולטה לארכיטקטורה ובנוי ערים, טכניון
(הרצאה ביום עיון על דתות, אתיקה וצדק סביבתי במכון ירושלים לחקר ישראל
(30.10.2021

ארבעה תנאים בסיסיים הנחוצים לשם השגת צדק סביבתי:

1. הזכות לגישה למידע סביבתי
2. הזכות לגישה למשאבים
3. הזכות לגישה למקומות (חופי הכנרת, ניר דוד/בית שאן נחל האסי)
4. הזכות לגישה לתהליך קבלת ההחלטות

ארבעה תנאים בסיסיים הנחוצים לשם השגת צדק סביבתי:

2. ^{המצוינות} זמינות וטוהר מידות → יכולת מימוש

3. קצירת גישה שייכות / ניכור

4. שיקולים כלכליים מקומיים /

ציונות

האם השלטון המרכזי יכול להבטיח צדק סביבתי?

אסטרטגיה ארצית / אסטרטגיה מקומית
פארטו (600 אתרים פיראטיים – 97% באתרים מוסדרים)
מספרים / אנשים

שיפור ניקיון המרחב הציבורי בישראל



שרון פלוטניצקי זיוית לינדר

המרחב הציבורי בישראל לא נקי



2019-4-15 13:44



Davidi Dalit
11 שעות · 11
בוקר טוב
לענות קליש רחוקים - ראש הנגב חיסה
העיר חיסה הסכה
לשלוש רביעי וחמישי
משמח לדעת מה את עשאה כדי לשפר את המצב הקסטרוסאלי שגורם לסכנה בריאותית משמעותית ואם את זקוקה
לעצות... עזר

Secret Tel Aviv 4 Gaddis Ish

מתוך מצגת "קחו איתכם את הזבל"
עין כרם, ירושלים צילום: פנינה עין מור
אוקטובר 2020

הגורמים המשפיעים על ניקיון המרחב הציבורי

התנהגות
אזרחים

רשות
מקומית
מאותגרת
סביבתית

היעדר
אסדרה
משקית

מרחבים פנים
רשותיים

שטחים
פתוחים

המשרד להגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

מטרת המהלך - יצירת מרחב ציבורי שישמר נקי לאורך זמן

תפיסת העבודה - שינוי התנהגות שיביא לכך שאנשים ייקחו אחריות על הכלוך שהם מייצרים במרחב הציבורי



אם אנשים יפסיקו ללכלך – לא יהיה מה לנקות

שיטת העבודה – ביצוע תוכניות התערבות מבוססות נתונים

מבוסס על סקר ספרות ממדינות שונות בעולם

מדידה
חוזרת

תכנית
פעולה

מסקנות

ניתוח
תוצאות

מדידות
בשטח



נקודות המדידה

רחוב מסחרי

רחוב של חנויות באורך 150 מ' הנמתח משני צדי קווי



החנויות פנאי ונופש

פארק ציבורי בשטח של 40*50 מ', הכולל גינת משחקים



מבנה ציבור

שטח של 25*50 מ' הממוקם מחוץ לכניסה של מבנה ציבור



שכונות מגורים

רחוב באורך 150 מ' הכולל 2



מדרכות חופים

(במידה ורלוונטי) רצועת חוף באורך 50 מ' וברוחב 10 מ'



אזור תעשייה

דרך באזור תעשייה באורך 150 מ' משני



צדליכז קניות

שטח של 25*50 מ' הממוקם מחוץ לכניסה של מרכז קניות



סקר ניקיון | מתודולוגיה אחידה למדידת רמת הניקיון

מצב תשתיות

תצפיות על התנהגות

מאפייני הלכלוך



קול קורא לניקיון המרחב הציבורי

- רשויות בדירוג חברתי-כלכלי 1-5
- היקף של 5 מלש"ח
- הרשויות מבצעות מדידות בתמהיל "נקודות חמות"
- פותחה אפליקציה לצורך תיעוד המדידה, ולומדה לסוקרים
- על בסיס נתוני המדידות - רשויות מכינות תוכניות התערבות
- המיקוד: יצירת שינוי התנהגותי ותרבותי

פעולות שניתן לכלול בתוכניות ההתערבות



- ✓ מסתורי פחים
- ✓ אמצעים של כלכלה
- התנהגותית
- ✓ תוכניות חינוכיות
- ✓ מיזמים קהילתיים
- ✓ שיתוף ציבור
- ✓ אמצעי אכיפה

- ✓ פחים יצירתיים יעודיים
- ✓ מדבקות
- ✓ אמצעי שילוט
- ✓ שינוי מיקום של תשתיות
- ✓ הגברת מעורבות הקהילה
- ✓ אכיפה רכה - 'מסבירנים'
- ✓ העצמת צוות עובדי הניקיון



תוצרי הקול הקורא

- יצאו התחייבויות ל- 120 רשויות - 4.4 מיליון תושבים

- התקבלו ונבדקו כ- 100 תוכניות התערבות- כ- 3.6 מיליון תושבים

- בוצעו מדידות ע"פ המדד בכ- 1,500 נקודות מדידה

- נאספו ומויננו כ- 500,000 פרטי לכלוך

- תועדו תצפיות על כ- 10,000 התנהגויות עם פרטי לכלוך במרחב הציבורי

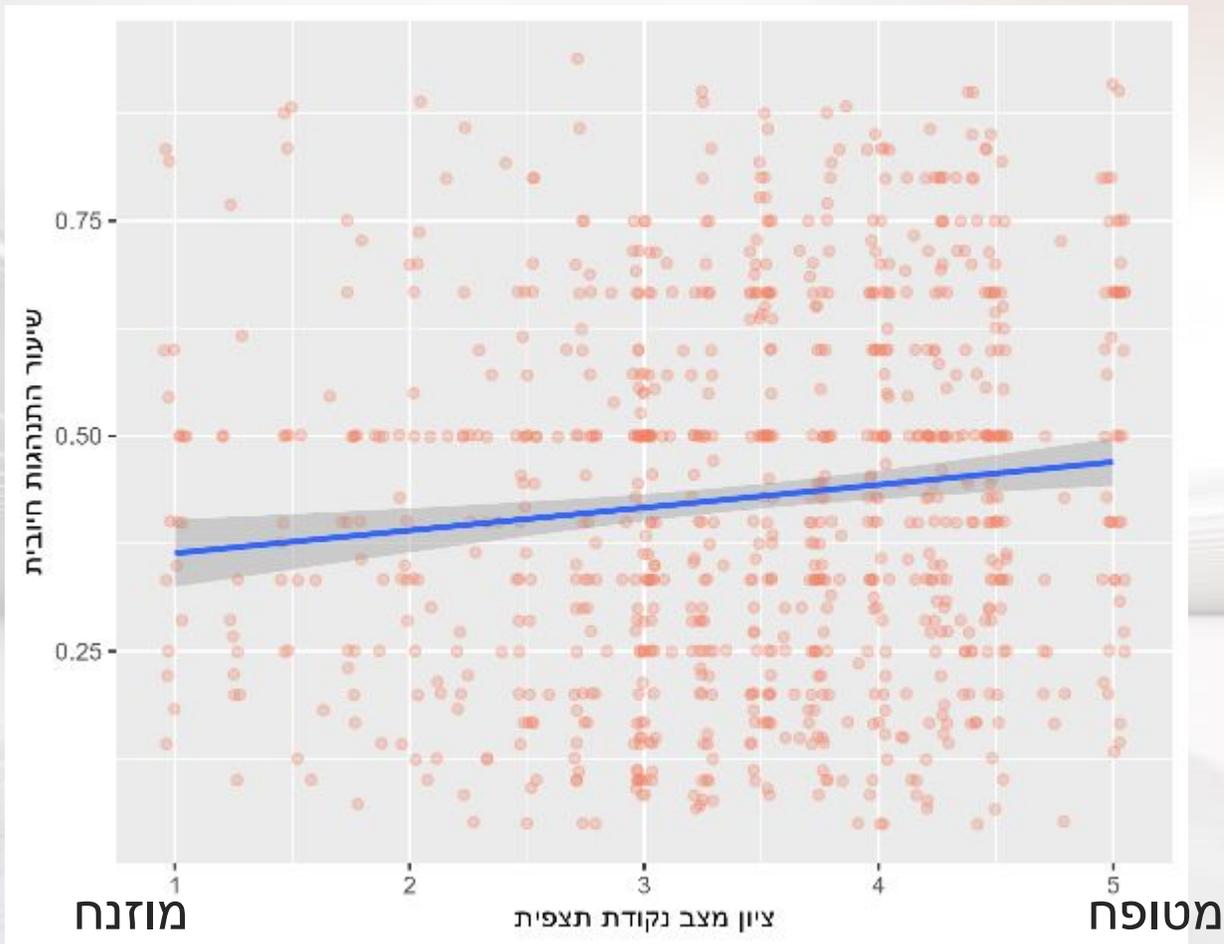
- פורסם קול קורא ליישום תוכניות ההתערבות ומדידה חוזרת יצאו התחייבויותל-

- 75 רשויות ובשבוע הבא ל- 20 נוספות

- פורסם מאגר נתונים ראשון מסוגו בישראל

<https://data.gov.il/dataset/cleanliness>

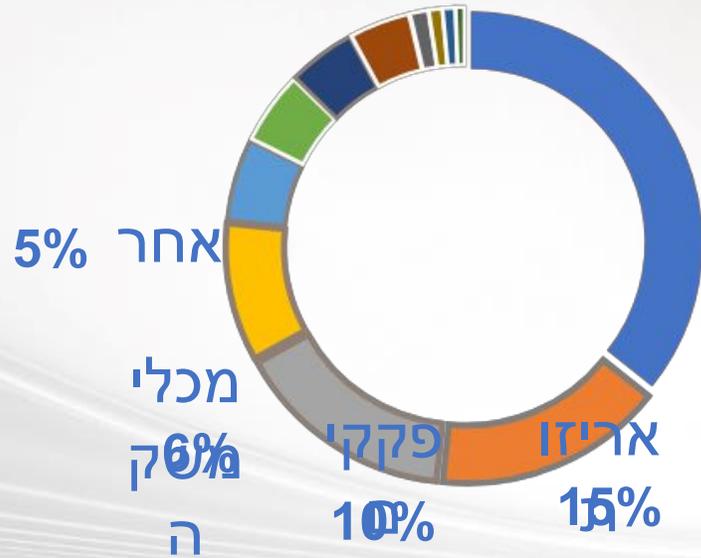
מרחב מטופח מצמצם התנהגות מלכלכת



השוואה בין מצב התשתיות ב-
1,500 נקודות המדידה לבין שיעור
ההתנהגות החיובית שנצפתה
באותן הנקודות

הנתונים תומכים בכך שגם במרחב הציבורי העירוני בישראל התנהגות
הציבור היא בהלימה לעקרונות "תאוריית החלונות השבורים"

פלסטיק חד פעמי



כלי חד פעמי

• 56% מהפריטים המלכלכים את

המרחב הציבורי הנם מוצרי פלסטיק חד פעמיים

פעמיים

• הכלים החד פעמיים מהווים 16%

מתוכם

• אריזות מהוות 15% מתוכם

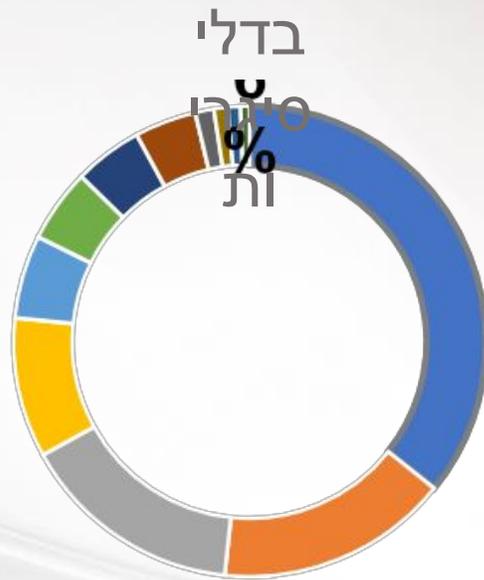
- תורגיס ילדב
- פ"דח
- תוזירא
- הקשמ ילכמ לש מיקקפ
- הקשמ ילכמ
- תויאופר תוכיסמ

המשרד להגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

בדלי סיגריות



- נמצאו כפריט הלכלוך הנפוץ ביותר –

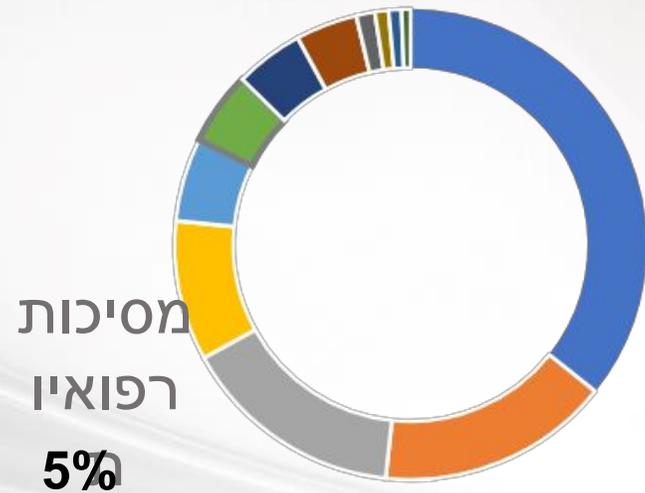
36%

- הנתונים מעידים על הצורך בשינוי

התנהגות המעשנים באמצעים שונים

- תורגיס ילדב
- פ"דח
- תוזירא
- הקשמ ילכמ לש מיקקפ
- הקשמ ילכמ
- תויאופר תוכיסמ

מסיכות חד פעמיות



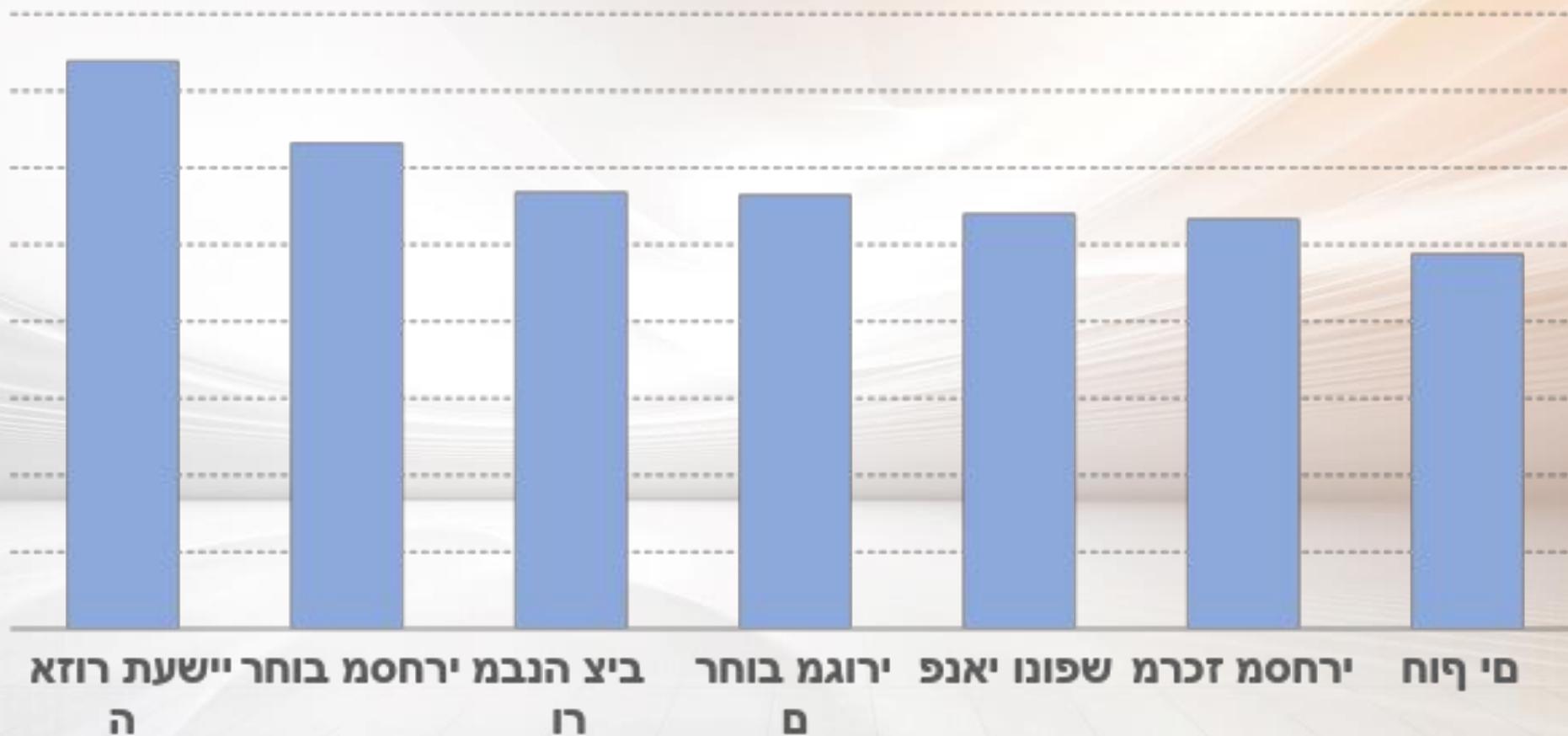
- השפעת הקורונה ניכרת על המרחב הציבורי
- מסיכות רפואיות מהוות 5% מפרטי הלכלוך

- תורגיס ילדב
- פ"דח
- תוזירא
- הקשמ ילכמ לש מיקקפ
- הקשמ ילכמ
- תויאופר תוכיסמ

מיקום המדידה השכיח ביותר - רחוב מגורים

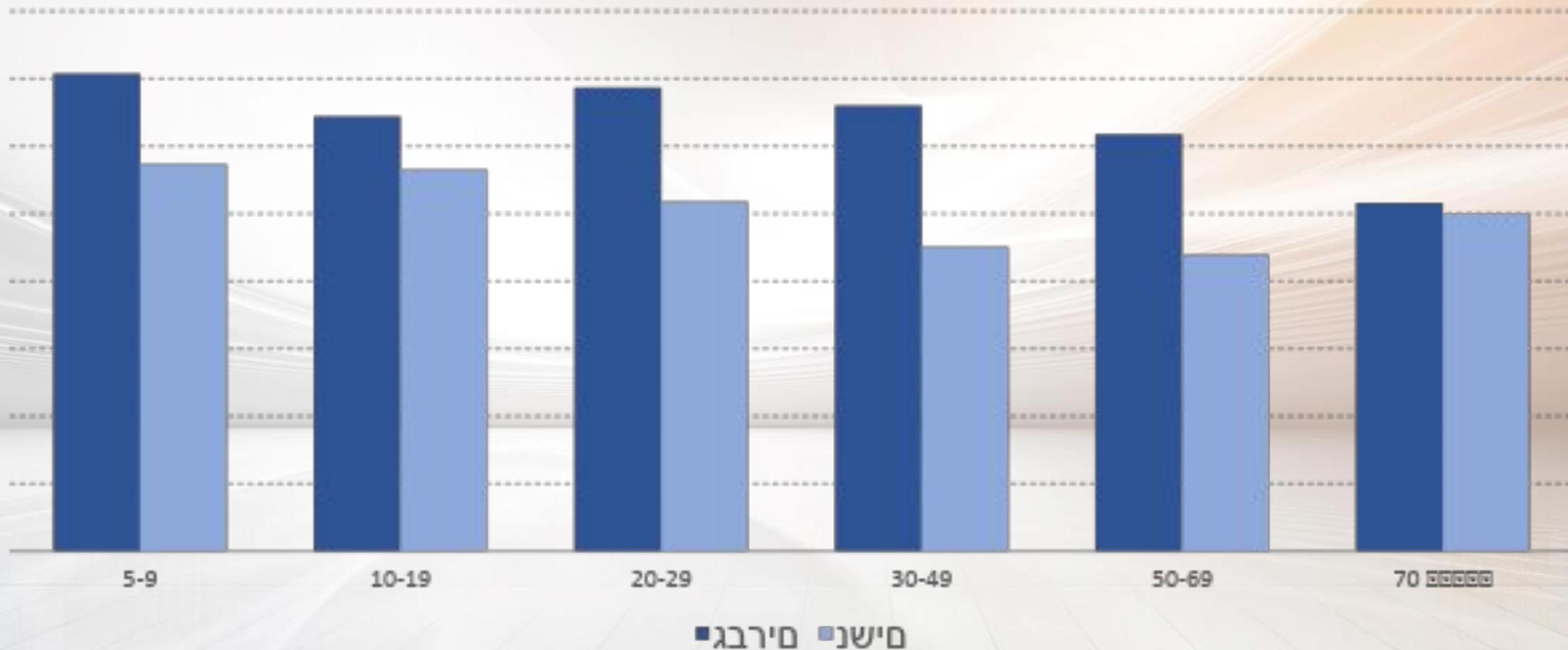


ממוצע שיעור התנהגות שלילית לפי סוג נקודה



בממוצע מלכלכים הכי הרבה- באזורי תעשייה, הכי מעט- בחוף הים
במקום הרביעי- רחובות המגורים

ממוצע שיעור התנהגות שלילית לפי גיל ומגדר

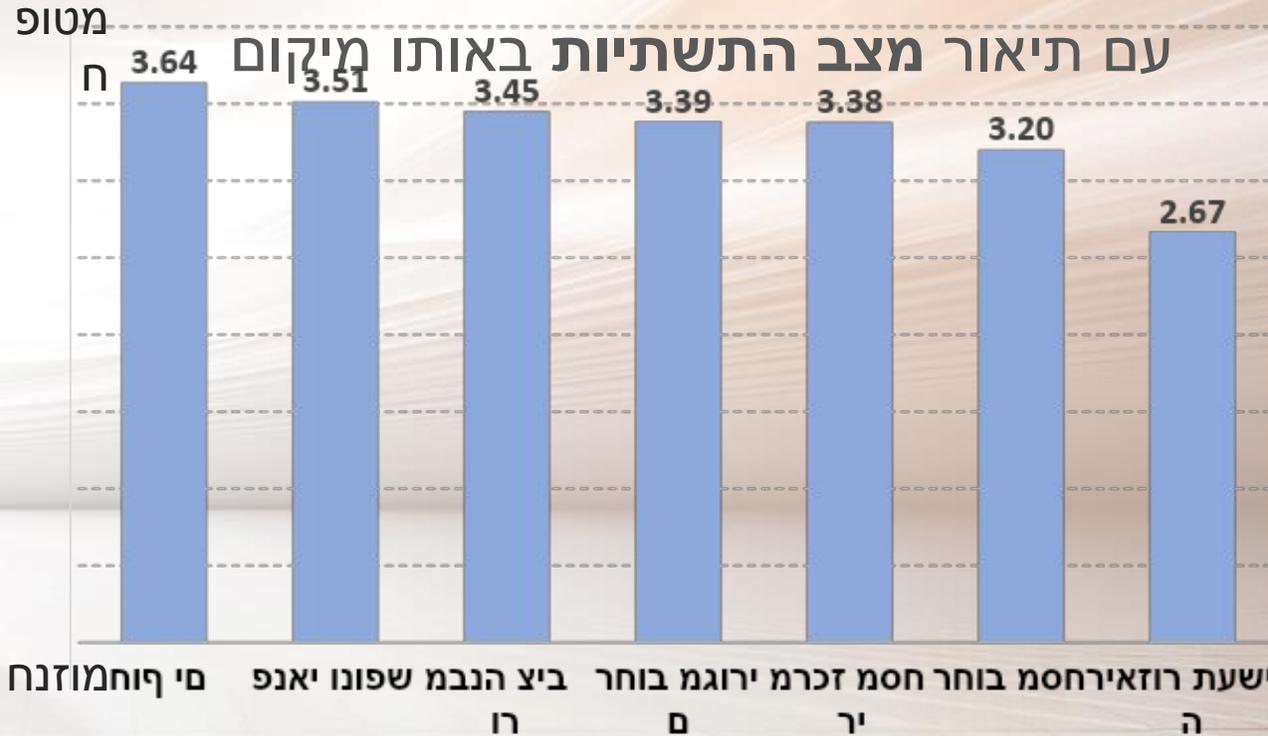
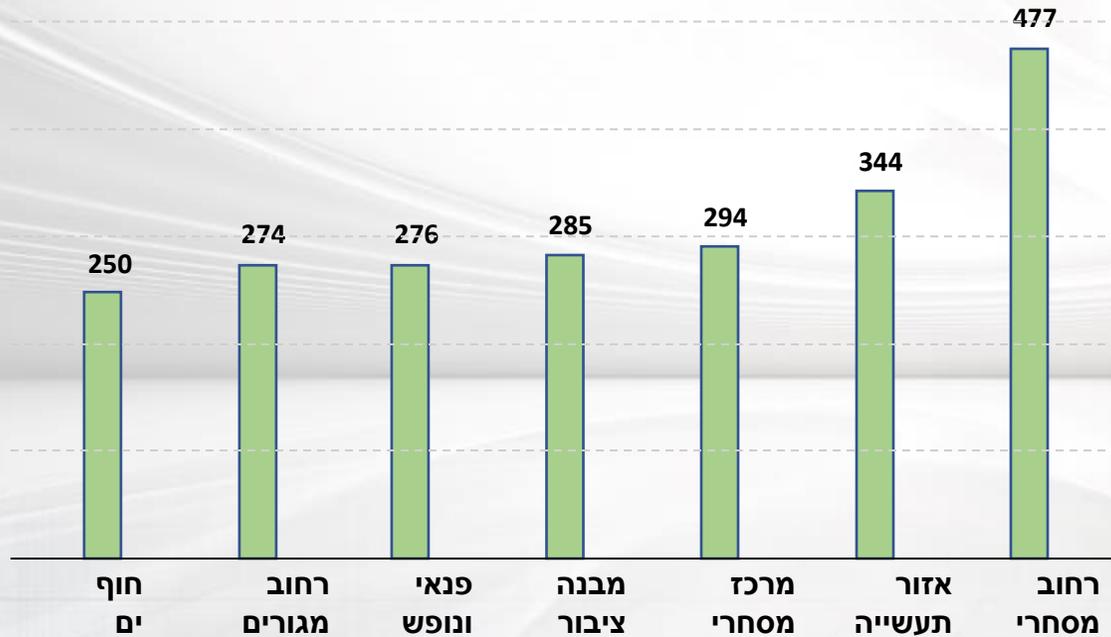


בכל הגילאים, גברים מלכלכים יותר
גילאי 30-50 מלכלכים יותר מבני גילאים אחרים (מספרית)

לכלוך לעומת הזנחה

שקלול ההתרשמות הכללית מנקודת המדידה

פרטי הלכלוך במיקומים השונים



הרחובות המסחריים הם המלוכלכים ביותר בממוצע

אזורי התעשייה הם המוזנחים ביותר בממוצע

"תרבות הלכוך"

- מקום מוזנח או מלוכלך 'מזמין' אנשים

ללכוך

- אנשים מנסים להסוות את פעולת

הלכוך

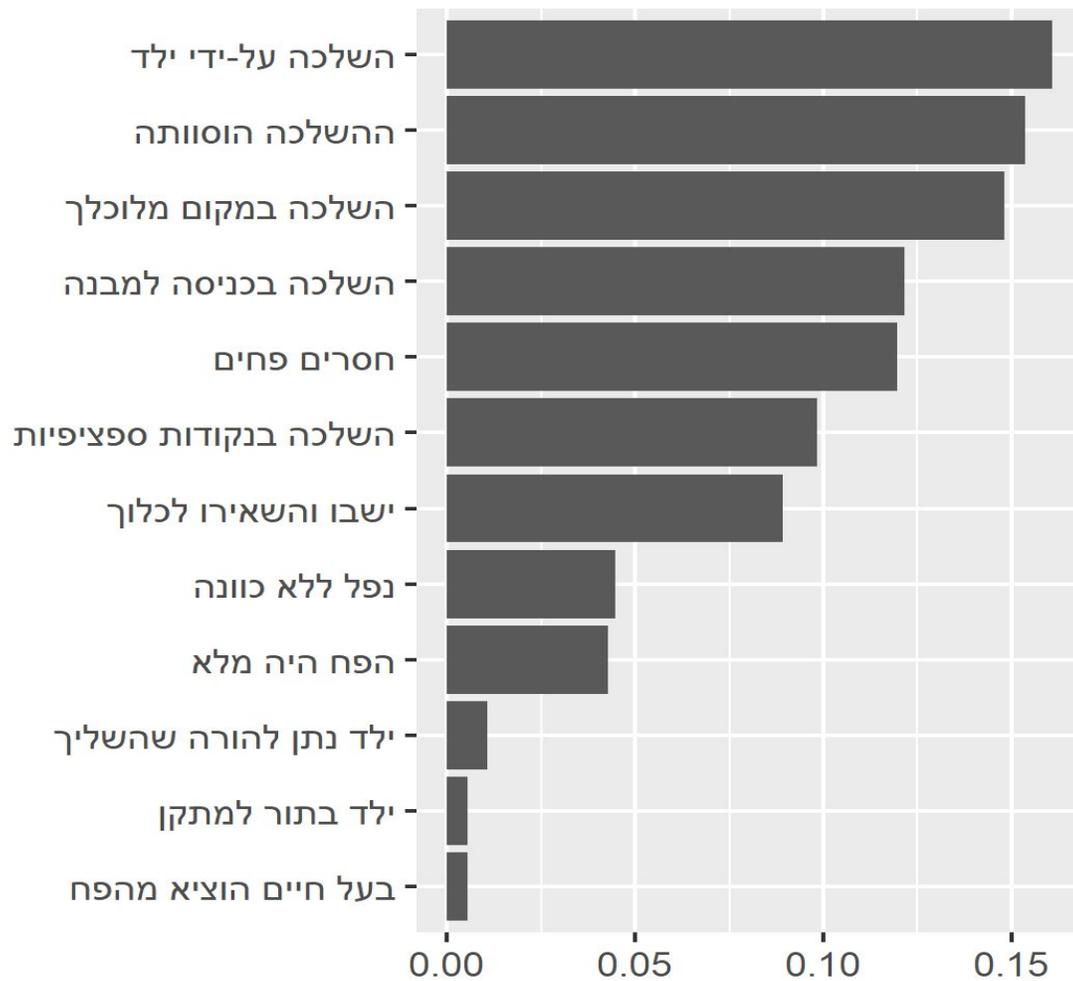
- במיקומים בהם אנשים שוהים (מרכז

מסחרי, פנאי ונופש, חוף ים)

נצפתה התנהגות של השארית פרטי

ללכוך

מבנה ציבור



דוגמאות מהתוכניות לשימוש בשיטת

הערודה

כיצד הרשות המקומית מתכננת להתערב?

ממצא

מרכיב המדד

נקודת המדידה

אזור תעשייה מספר פריטי לכלוך, ורחובות מסחריים התרשמות הסוקרים, מצב התשתיות, תצפיות על התנהגות

נצפו בעלי עסקים מלכלכים את המרחב הציבורי

הסברה מדלת לדלת לבעלי העסקים | יצירת שיח עם בעלי העסקים | שריון תקציב לא צבוע ליישום תוצאות השיח

פנאי ונופש

מספר וסוג פריטי הלכלוך

כמות רבה של פריטי לכלוך והימצאות של פריטי אריזות רבים

מתקני איסוף שקופים לאריזות | פחים המדברים בקולות תושבי השכונה | קמפיין

כל נקודות המדידה

מספר פריטי לכלוך כלי אצירה

45% מפרטי הלכלוך – בדלי סיגריות אין אשפתונים

הצבת מאפרות בחירה | פודקאסט | הוספת אשפתונים עם מאפרות

ב. ועדת היגוי - במסגרת קול קורא 13225-2021 נדרשו הזכאיות לתמיכה להקמת ועדת היגוי לליווי הפרויקט בראשות מנכ"ל הרשות המקומית נשוא התמיכה, ובהשתתפותם של הגורמים הבאים לפחות: נציג המשרד להגנת הסביבה, נציג מציבור התושבים של הרשות. נציג היחידה הסביבתית/איגוד הערים לאיכות הסביבה אם רלוונטי ; יש לצרף לוועדה עובד רשות שיש לו ניסיון בהובלת תהליכים של שינוי התנהגות. על המבקשת להתחייב, כי ועדת ההיגוי הנ"ל תמשיך במפגשים סדירים במתכונת האמורה ותעקוב אחר ביצוע הפרויקט עד לסיומו.



השפ"פים

(פיתוח סביבתי של חצרות בתים בפריפריה החברתית
בישראל)



שפ"פ – שטח פרטי פתוח



שצ"פ – שטח ציבורי פתוח

תמונה של שצ"פ



היסטוריית השפ"פ פ"פ

תמונה של מכונה ישנה

תמונה של כפר ירוק תמונה של עיר אפורה

תמונה של נפוליאון

המהפכה התעשייתית
(1760)

מעבר מהכפר לעיר

החוקה
הנפולאונית

אין שטחים "ירוקים"
בעיר

1804

מה כולל השפ"
פ?

תמונות של מדרגות, רחוב ותאורת רחוב

הרבה בעלים אין
אחראי

המשרד לחגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

עיקרי הקול הקורא של המשרד

- רצף של לפחות 10 מבנים (עד 7.5 מלש"ח לרשות)
- התשלום המקסימאלי – 30 מבנים (כל מבנה מעל 30 ע"ח הרשות)
- צמידות דופן לשצ"פ מעלה ניקוד (שישוקם ויתוחזק ע"ח הרשות)
- מיקום מרכזי עם נצפות גבוהה (קרבה לשימושים מושכי קהל, כביש ראשי)

- התחייבות לתחזוקה ופעילות קהילתית ל- **10 שנים לפחות**
- השקעות:

- שיקום השפ"פ

- מערכת השקייה ממוחשבת

- הצללה

- תאורה חסכונית

- מיזם קהילתי

רוב התקציב
מקו"ל

רח' מצדה באר שבע



המשרד להגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

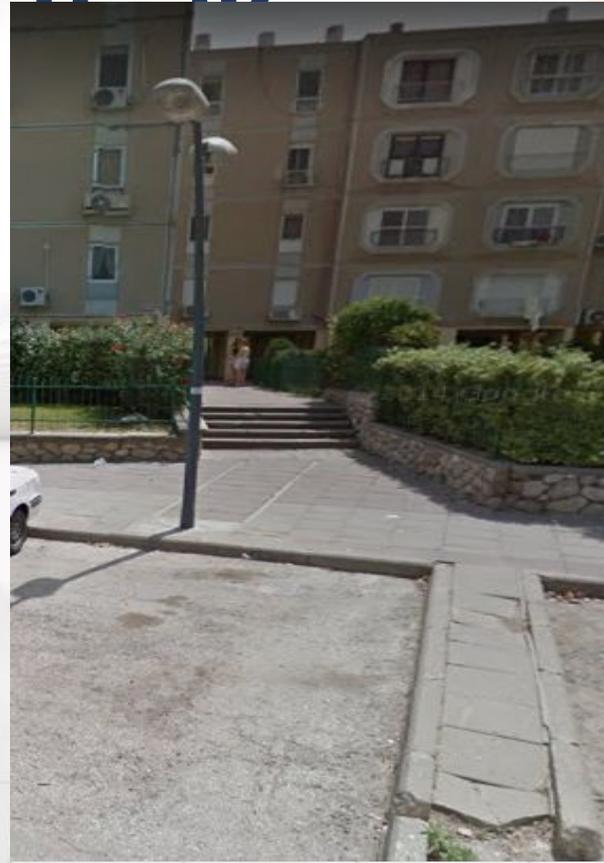
צילם שרון פלוטניצקי – ראש אגף שלטון

מדינת

אופקים



החלפת ביוב וצנרת לקראת פיתוח השפ"פ והנגשה כרונת גת



מגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

התמונות באדיבות עדי אריס – תאגיד מי
קריית גת

פרויקט של אנשים ולא פרויקט של



אופקים



תשתיות

אשקלון



ערד – חצי מהפרויקט חסידות גור

מי משלם על כול הטוב הזה?

המשרד להגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

החלפת תאורה בקריית גת. פאנלים על גג עיריית באר שבע ומבנה ציבורי בנתיבות



התמונה באדיבות נחומי חי,
רפרנט אגף אסטרטגיה במינהל הנדסה עיריית
נתיבות

התמונה באדיבות רונית איבגי
מנהלת מחלקת קיימות בעיריית באר
שבע

החלפת תאורה לתאורה
חסכונית

הפרויקט במספרים

תמונה של מחשבון

- 13 שנים
- 19 רשויות (4 בהחלטות ממשלה)
- כ-106.5 מלש"ח בהתחייבויות
- יתרה להתחייבויות 19.2 מלש"ח
- כ-584 מבנים
- כ-30,000 תושבים
- מעל 17,000 קווט"ש חשמל
- מעל 213,000 מטר רבוע מערכות פוטו-וולטאיות



תודה על ההקשבה



תמונה של מאפרת בחירה

מאפרת בחירה

המשרד להגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection

תמונה של מכלי פלסטיק מלאים סיגריות

תמונה של מתקן למאפרות חוף רב פעמיות

המשרד להגנת הסביבה



الوزارة لحماية البيئة
Israel Ministry of Environmental Protection